

GREGORY A. BOYD

A
KERESZTÉNY
NEMZET
MÍTOSZA

HOGYAN PUSZTÍTJA EL AZ EGYHÁZAT
A POLITIKAI HATALOMVÁGY?

LUTHER KIADÓ – HERMENEUTIKAI KUTATÓKÖZPONT ALAPÍTVÁNY
BUDAPEST, 2022

Sorozatszerkesztő

Fabiny Tibor

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:
Gregory A. Boyd: *The Myth of a Christian Nation*
How the Quest for Political Power Is Destroying the Church
Zondervan, Grand Rapids, 2005

Fordította

Kuroli Veronika

Lektorálta

Balicza Klára

Minden jog fenntartva. Bármely másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás
a kiadó előzetes írásbeli engedélyéhez van kötve.

A borítóterv az eredeti kiadás borítójának felhasználásával készült
(brandnavigation.com). A borítókép forrása: Veer.

© Gregory A. Boyd, 2005

© Zondervan, 2005

Hungarian edition © Luther Kiadó, 2022

Hungarian edition © Hermeneutikai Kutatóközpont Alapítvány, 2022

Hungarian translation © Kuroli Veronika, 2022

Borítókép © Veer, 2005

TARTALOM

A KARD ÉS A KERESZT / 9

HOGYAN JÖTT LÉTRE EZ A KÖNYV,
ÉS MIÉRT SÉRTHET SOKAKAT? / 15

1

A KARD KIRÁLYSÁGA / 25

2

A KERESZT KIRÁLYSÁGA / 40

3

ISTEN ORSZÁGA MARADJON SZENT / 66

4

JÖVEVÉNYEKBŐL HÓDÍTÓ HADURAK / 85

5

VEGYÜK VISSZA AMERIKÁT ISTENNEK / 109

6

A KERESZTÉNY NEMZET MÍTOSZA / 133

7

AMIKOR A LEGFŐBB BŰNÖSÖK LESZNEK
AZ ERKÖLCS ŐREI / 158

8

EGY NEMZET ISTEN SZÍNE ELŐTT? / 183

9

A KERESZTÉNYEK ÉS AZ ERŐSZAK:
NÉHÁNY NEHÉZ KÉRDÉS / 200

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS / 233

BIBLIOGRÁFIA / 235

Csodálatos mostohaanyámnak,

Jeanne Boydnak.

*Szereteted, türelmed és megértésed
tették édesapám életének utolsó két évtizedét
élete legjobb időszakává.*

Micsoda kincs vagy te!

*Mi, gyerekek úgy szeretünk és tisztelünk,
hogy az szavakkal kifejezhetetlen.*

A KARD ÉS A KERESZT

Lutheránus gondolatok Gregory A. Boyd könyve kapcsán

MIKÉPPEN VISZONYULJON A KERESZTÉNY EMBER A POLITIKÁHOZ? Erre az alapvető kérdésre az elmúlt két évezredben sok elméleti és még több gyakorlati válasz született. A válaszkeresésben legtöbbször Jézus magatartása volt a kiindulópont. Szemben a zélótákkal, akik zsidó hitük alapján a nemzeti szabadságukért, a római hatalom megdöntésért küzdöttek, Jézus azt a tanácsot adta, hogy a császárnak meg kell adni azt, ami a császáré, Istennek pedig azt, ami az Istené. Az általa meghirdetett királyság, Isten országa nem e világból való. Pál apostol is arra intette a Rómában élő hívőket, hogy engedelmeskedjenek minden fennálló hatalomnak, hiszen minden földi hatalmasság Istentől származik (Róm 13). Ennek ellenére a birodalmi politika rendbontónak tartotta őket: két évszázadon át üldözték a keresztényeket.

A 4. század elején azonban váratlan fordulat következett be. Konstantin császár az államhatalom nevében szövetséget ajánlott az addig üldözött kereszténységnek, s úgy tűnt, kibékül egymással a *civitas terrana* (a földi város) és a *civitas Dei* (Isten városa). E kettős szóhasználat szerzője, Augustinus egyházatya úgy látta, hogy immáron itt a földön elkezdődött a Bibliában megígérendő ezeréves birodalom. Pár évszázad alatt kialakult az állam és az egyház, a „trón és az oltár” összefonódása, olyannyira, hogy a lelki hatalom vélt magasabbrendűsége következtében az egyház – a latin Nyugaton a római pápa – magának vindikálta a jogot, hogy földi uralkodók személye felől döntsön. Szövetséget kötött a „kard” és a „kereszt”. A reformáció azonban felismerte, hogy a világi hatalom, az egyház elpolitizálása belülről erjeszti és gyengíti Istennek e földön élő

népét. A modern európai és az amerikai államok demokráciájában megtörtént az egyház és az állam teljes szétválasztása. A hívő ember és az egyház azonban továbbra is e világban él, s a gondolkodó hitnek (a teológiának) felelősen kell reflektálnia arra a kérdésre, hogy miképpen éljen a hívő ember a poliszban, a társadalomban.

Az evangélikus teológia lutheri öröksége a „kettős birodalomról” szóló tanítás, amely a törvény és az evangélium megkülönböztetésére épül. Ez nem egyfajta kvietizmus („belenyugvás”, mondván, mi úgysem tudunk beleszólni), mint ahogy ezt sokan félreértik. Isten a világot a törvénnyel, az egyházat az evangéliummal kormányozza. Vagyis a világ, a történelem, a társadalom is Isten uralma alatt van. Isten csak az egyháznak, az ő testének a „feje”, ám a világnak is az „Ura”. Ezért nem mindegy, hogy milyen erők kezében van a történelem kormányrúdjá.

Mivel a kelet-európai keresztényeket az úgynevezett „szocializmus” évtizedeiben a baloldali ideológia üldözte, ma sok hittestvérünk véli úgy, hogy keresztény hitéből csak jobboldali politikai állásfoglalás következhet. Sokan azért imádkoznak egy-egy párt győzelméért, mert őszintén hiszik, hogy Isten az ő pártjukon keresztül áldja meg népünket a történelmi zivatarok idején. Pedig a Biblia azt tanítja, hogy sokszor még Isten választott népe sem látja világosan, mi Isten akarata. Egy valódi prófétának, mint például Jeremiásnak, gyakran éppen a nép hite, vágyai, elképzelése ellenében kellett képviselnie a népszerűtlennek tűnő isteni üzenetet. Az Isten népéhez való tartozás és a nemzettudat („Isten és haza”) nem mosható össze; nem lazítom, hanem erősítem nemzettudatomat, amikor különválasztom a hitemtől, és fordítva. Ez érvényes az állam és az egyház kapcsolatára is. „Ha az állam és az egyház egymás dolgába avatkozik, ha az állam irányítani akarja az egyházat [...] és viszont: az egyház részt akar venni a politika irányításában, azaz a világi hatalom gyakorlásában, akkor kölcsönösen megerősítik egymást. Az egyház klerikalizálja az államot, az állam pedig szekularizálja az egyházat” – írta egy

evangélikus lelkész (Dóka Zoltán) harminc évvel ezelőtt. „Ha a kereszténység politikummá lesz, a politika nem lesz keresztényenné. [...] veszedelmes hitünkre, ha a vallásból politikát csinálnak” – írta egy neves evangélikus teológiai tanár (Karner Károly) nyolcvan évvel ezelőtt. Luther azt tanította, hogy a megkülönböztetés képessége tesz minket teológussá. Ma is igaz, hogy a politikát és a kereszténységet meg kell különböztetni, szét kell választani. Nem a hitünkkel, hanem az értelmünkkel kell követnünk a politikát: ki-zökken az idő, ha a papok politizálnak, politikusok pedig prédikálnak. A politikai érzelmekkel és indulatokkal összekevert hitvallás veszélyes szellemet enged ki a palackból. Látszatra a keresztény egyház sokat nyerhet a politikával kötött szövetségéből. Ám földi meggazdagodása legtöbbször lelkének elsorvadásához vezet. Ha az egyház azt mondja, hogy „gazdag vagyok, meggazdagodtam, és nincs szükségem semmire”, akkor Jézus „átvilágítja” ezt az öntelt egyházat, és ezt mondja neki: „...te vagy a nyomorult, a szálnalmas és a szegény, a vak és a mezítelen...” (Jel 3,17)

Gregory A. Boyd (1957) amerikai protestáns teológus, a minneapolis-i Woodland Hills Church lelképásztora. Katolikusnak keresztelték, kamaszkorában ateista lett, majd megtért, és több felekezetnek is tagja volt. A Minnesotai Egyetemen filozófiát, a Yale Egyetemen teológiát tanult, majd a princetoni presbiteriánus teológián doktorált, s kisebb megszakításokkal az evangélikál Bethel Egyetemen is tanít. Könyvei harminc éve folyamatosan jelennek meg. 2010-ben a húsz legbefolyásosabb keresztény tudós egyikének nevezték. Ismertsége sokat köszönhet annak is, hogy gyakran szerepel a médiában, a *New Yorks Times*ban vagy a CNN műsoraiban. Egyik legkorábbi és legnagyobb visszhangot kiváltó könyve *Letters from a Sceptic (Levelek egy kételkedőtől)* címmel 1994-ben jelent meg. Boyd az agnosztikus édesapjával való levélváltása során fejti ki a keresztény hit nagy kérdéseit, s ez vezet el apja megtéréséig. Ugyanakkor Boyd nem egy a sok keresztény apologeta közül: a *Benefit of the Doubt – Breaking the Idol of Certainty*

(*A kételkedés haszna – A bizonyosság bálványának ledöntése*) című, 2013-ban megjelent könyve kapcsán a progresszív kereszténység ikonikus alakja, az azóta fiatalon elhunyt Rachel Held Evans készített vele interjút.

A keresztény nemzet mítosza a 2004-es amerikai választások előtt íródott – viharos körülmények között. Noha Boyd az Amerikában elterjedt, felekezeteken átívelő evanglikál irányzathoz tartozik, e mozgalom konzervatív szárnya legtöbbször a jobboldali politikához kötődik. Ilyen a ma már háttérbe szorult Christian Right harcos irányzata, amely sok szinten követelte a keresztény eszmék érvényesülését a politikában és a közéletben. Különösen Ronald Reagan elnöksége idején nyert életteret a Moral Majority (erkölcsi többség) elnevezésű jobboldali mozgalom. Egy evanglikál lelkipásztortól a hívei azt várták el, hogy vallási alapon tiltakozzon például az abortusz, a homoszexuálisok együttélése, a válás és számos hasonló „keresztényellenes” jelenség ellen.

Könyve bevezetőjében Boyd azt írja: a 2004-es választások előtt „szükségét éreztem, hogy tartsak egy prédikációsorozatot, amely biblikus magyarázattal szolgál arra, miért nem szabad a gyülekezetünknek csatlakoznia a jobboldali politikai hangok kórusához”. Sorozatának ezt a címet adta: *A kard és a kereszt*. Megdöbbentő volt igehirdetési hatása: a számos pozitív visszhanggal szemben mintegy ezer személy, az 1992-ben alapított gyülekezet tagságának húsz százaléka lépett ki Boyd egyházközségéből. Jobboldali politikai támogatást vártak, s helyette Boyd arról az evangéliumi hitről prédikált, hogy a „földi királyság” (a kard) és Isten királysága (a kereszt) nem vegyíthető, nem keverhető össze: az előzőt „alárendelőnek”, az utóbbit „alárendelődőnek” nevezi. A hatalom mindig az erőszakra, az alárendelésre épít, Isten országa pedig a szelídségre, az önfeláldozó, másoknak alárendelődő szeretetre, Krisztus keresztyére épül.

Ezek a gondolatok ismerősnek tűnnek a kettős birodalom lutheri teológiáját képviselők számára. Már a könyv első fejezeteit

olvasva is átéljük, hogy „ezt Luther sem írhatta volna jobban”. Kristálytisza gondolatvezetés, evangéliumi, krisztocentrikus érvelés süt át a könyv sorain.

A figyelmes olvasó azonban a könyv második részében észleli, hogy a lutheri tanítástól eltérő gondolatokkal is találkozunk. Amint láttuk, Luther számára a világi felsőbbség is Isten uralma alá tartozik, s Isten a törvény és a politikusok által (legyenek bár hívők vagy nem hívők) kormányozza ezt a világot. Ebből az is következik, hogy a hívő a világi felsőbbségnek is engedelmességgel tartozik: ha háború esetén védeni kell a hazámat, ennek a parancsnak is engedelmeskedem. Ezzel szemben Boyd Gandhi és Martin Luther King eszméit is követve tudatosan az erőszakmentesség teológiáját hirdeti meg: nyíltan pacifista. Valóban Jézus szavai ezek: „...akik kardot fognak, kard által vesznek el.” (Mt 26,52) Nehéz ezeket a szavakat szó szerint követnünk ma, amikor azt látjuk, hogy egy kis szomszéd nép védekezni kényszerül a katonai megszállás ellen, amikor egy nagyhatalom bombázórepülői pusztítják el családtagjaikat és otthonaikat. Boyd persze maga is érzékeli ezt a feszültséget, és őszintén birkózik ezekkel a problémákkal. Következtetéseivel a pacifista mennoniták és az anabaptisták tanításaihoz jut el.

Gregory A. Boyd könyvében közös töprengésre hív bennünket: bátor, felelős, evangéliumi gondolkodásra. Az ilyen gondolkodás mindig aktuális. Kard vagy kereszt?

2022 böjtjén

Fabiny Tibor

HOGYAN JÖTT LÉTRE EZ A KÖNYV, ÉS MIÉRT SÉRTHET SOKAKAT?

SZÁMOS EVANGELIKÁL LELKÉSZTÁRSAMHOZ HASONLÓAN én is azt éreztem a 2004-es választások előtti hónapokban, hogy bizonyos jobboldali politikai és vallási körök, valamint a gyülekezetem néhány tagja nyomást próbál gyakorolni rám, hogy „úgy terelgessem a nyájamat”, hogy a hívek a „megfelelő jelöltre” és a „megfelelő pozícióra” szavazzanak. Többek között arra kértek, hogy osztogassak rölapokat, hívjam fel a hívek figyelmét különböző politikai rendezvényekre, és vegyem rá a gyülekezetem tagjait arra, hogy petíciókat írjanak alá, fogadalmakat tegyenek, és hasonlók. Többen egyre ingerültebbek lettek, amiért visszautasítottam kérésüket (a presbitérium támogatásával), hogy a gyülekezet részt vegyen ezekben a tevékenységekben.

Amikor 2004 áprilisában fokozódni kezdett e vallási felbolydulás, szükségét éreztem, hogy tartsak egy prédikációsorozatot, amely biblikus magyarázattal szolgál arra, miért nem szabad a gyülekezetünknek csatlakoznia a jobboldali politikai hangok kórusához. Úgy gondoltam, ez egyúttal remek lehetőség arra, hogy felhívjam a figyelmet annak veszélyére, ha a keresztény hit és bizonyos politikai nézetek – akár konzervatívak, akár liberálisok – túlságosan közel kerülnek egymáshoz. Többször szóba hoztam már korábban e témát, de ilyen mélyen, egyértelműen és kitartóan még sohasem foglalkoztam vele. A sorozatnak *A kereszt és a kard* címet adtam, ez szolgál könyvem alapjául.

A reakciók megleptek. Egyrészt még soha nem kaptam ennyi pozitív visszajelzést: többen szó szerint sírva fejezték ki hálájukat, mivel eddig mindig kívülállónak érezték magukat az evanglikál közösségen belül, amiért nem „sorakoztak fel a konzervatív

párt mögött”. Mások arról számoltak be, hogy felnyílt a szemük, milyen ostobák voltak eddig, hogy hagyták, hogy a politikai és nemzeti érdekek elhomályosítsák az Isten különlegesen szép országáról alkotott képet. Ugyanakkor még soha nem ért ilyen sok negatív kritika. Mintha darázsfaszékbe nyúltam volna! A gyülekezetem körülbelül húsz százaléka (hozzávetőlegesen ezer ember) kilépett.¹

Azok közül, akik elmentek, sokan őszintén úgy gondolják, hogy a keresztény hit minden kétséget kizáróan lefordítható a politika nyelvére. Úgy hiszik, hogy mivel Isten az abortusz ellen van, a híveknek az életet védelmező jelöltre kell szavazniuk, és a lelkésznek is erre kell biztatnia őket. Mivel Isten nem támogatja a homoszexualitást, a keresztényeknek arra a jelöltre kell szavazniuk, aki a házassági törvény módosítását támogatja, annak a lelkésznek pedig, aki teljes szívvel hisz a Bibliában, a szószéken is ki kell állnia emellett. Mivel Istennek fontos az egyén szabadsága, a híveknek arra a jelöltre kell szavazniuk, aki beteljesíti „Amerika küldetését”, hogy szabadsággal ajándékozza meg a világot, és minden hozzám hasonló amerikai lelkésznek „Isten adta tekintélye van hozzá, és felelősséggel tartozik azért”, hogy ezt tudassa mindenkivel. Ez *ilyen* egyszerű, mondták nekem. Ha valaki szerint *nem* ilyen egyszerű, az azt jelenti (sokszor hallottam), hogy az illető liberális, megalkuvó, jellemgyenge, hazafiatlan, véleménye mellett ki nem álló ember vagy egyszerűen csak a sátán kutyája.

Néhány olvasóm talán osztja is a véleményüket, és már most rossz érzéseket táplál e könyv iránt. Az amerikai evangelikál olvasókhhoz hasonlóan talán Önnek is az a véleménye, hogy egy adott politikai párt támogatása egyszerűen hozzátartozik kereszténységének megéléséhez. Talán nehezen kifürkészhető az Ön számára,

¹ Körülbelül hétszázán léptek ki a hathetes *A kereszt és a kard* prédikációsorozat alatt. További háromszázán távoztak, miután „nem volt annyi eszem”, hogy ejtsem a témát, hanem ellenkezőleg: visszatértem rá közvetlenül a választások előtt.

hogy egy evanglikál lelkész teológiai okokra hivatkozva visszatartja, hogy a szószékről is támogatson az élet értéke, a családok, a keresztények, az amerikaiak mellett kiálló politikusokat. Talán nem az a feladatunk, hogy visszaadjuk Amerikát Istennek? Így aztán talán nagy a kísértés, hogy Ön is liberálisnak, megalkuvónak, jellemgyengének, hazafiatlannak, véleménye mellett ki nem álló embernek vagy egyszerűen csak a sátán kutyájának nevezzen. Ha így van, hadd biztosítsam az olvasót, hogy nyilvánvaló hiányosságaim ellenére egyik sem vagyok.

Arra kérem, hallgasson meg.

Először is, szeretném, ha tudná, hogy tisztellem és becsülöm véleményét. Megértem esetleges megrökönyödését, ugyanakkor arra hívom, gondolkozzon el nyitott szívvel az általam felhozott érveken. Tudom, hogy nehéz egy olyan könyvet komolyan venni, amely szemben áll legdédelgetettebb hitbeli nézeteinkkel. Azt is tudom, hogy kevés dolog van, amely olyan szellemi és lelki haszonnal jár, mint amikor a sajátunktól eltérő gondolatokkal kell foglalkoznunk, különösen, ha azok irritálók vagy sértők.

Ez a könyv olykor irritáló, sőt sértő lehet az Olvasó számára, talán egyetlen sorával sem ért majd egyet. De hiszem, hogy áldásos lesz az Ön számára, ha megküzd a könyvben felvetett kérdésekkel. Csak azt kérem, hogy hallgasson meg.

KÖNYVEM KÖZPONTI TÉTELE

Könyvem nagy port kavart központi tétele a következő: meg vagyok győződve róla, hogy az amerikai evanglikál mozgalom jelentős része elkövette a nacionalista és politikai bálványimádás vétvét. Ijesztő méreteket öltött az a tendencia, hogy az evanglikálok összemosák Isten országát a nekik tetsző világi uralommal (legyen az a nemzeti érdekünk, egy bizonyos fajta kormányzat, konkrét politikai program vagy hasonló). Ahelyett, hogy Isten országát Jézussal összefüggés-

ben értelmeznék – aki soha nem hagyta magát belekeverni korának politikai vitáiba –, sokan közülünk, amerikai evangelikálok közül hagyták, hogy politikai gondolatok, érdekek és témák szennyezzék be az Isten országáról alkotott elképzelésüket.

Isten országa néhány evangelikál számára többnyire vagy akár teljes egészében arról szól, hogy „vegyük vissza Amerikát Isten számára”. Tehát szavazzunk a keresztény jelöltre, helyezzük törvényen kívül az abortuszt és a melegházasságot, nyerjük meg a kultúrharcot, védjük meg a politikai szabadságot külföldön és hazai földön, tartsuk meg Isten nevét a hűségeskü szövegében, harcoljunk azért, hogy kötelező legyen az órák előtti imádság az állami iskolákban és a nyilvános rendezvényeken, és érzük el, hogy kitegyék a Tízparancsolatot a közintézményekben.

Akik így gondolkodnak, teljesen el vannak tévedve. Bálványimádásnak minősül, ha bármilyen világi hatalommal összeolvasztjuk Isten uralmát. Komoly kárt teszünk vele Krisztus egyházában, és akadályozzuk Isten országának eljövételét.

Nem kívánok állást foglalni abban a kérdésben, hogy bizonyos politikai érvek helyesek-e vagy helytelenek. És azt sem állítom, hogy egy kereszténynek nem szabad részt vennie a politikai életben. Akinek a hitét már átítatta a politika, valószínűleg ezt fogja kiolvasni soraimból, pedig határozottan nem ezt akarom mondani. A probléma sokkal alapvetőbb annál, mint hogy melyik pártra szavazzunk, vagy hogyan vegyünk részt a kormány munkájában. Inkább azt remélem, megingathatom azt az elképzelést, hogy a helyes politikai irányt megtalálni annyit tesz, mint elősegíteni Isten országának eljövételét.